

Major pěch. Ludvík M a c h:

Zkrácení doby presenční služby vyžaduje revise výcvikových pomůcek.

Každé údobí rozvoje lidstva má svá hesla, která charakterisují dobu. Naše doba se vyznačuje pojmem „úspora“. Tento požadavek je rozhodující veličinou dneška, a to veličinou velmi důležitou.

Proto je najevě, že se i mírový výcvik musí podříditi tomuto požadavku. Chce se při největší úspoře času, energie a peněz, dosáhnouti sta-

noveného cíle, t. j. vycvičit vojsko tak, aby bylo schopno dostáti svým povinnostem.

Nelze si dobře myslit, že se dá dosáhnout tohoto cíle omezením do-savadního výcvikového programu, zrychlením výcviku nebo zvýšením počtu denních hodin zaměstnání. To by byl omyl, pracovali bychom negativně na újmu hodnoty vojska. Domnívám se, že dojdeme jistě k sta-novenému cíli, když vymýtime všechny přestarlé pomůcky a metody výcviku.

V tomto článku chci zrevidovat účelnost a hodnotu jedné z mnohých složek výcviku — zápalkovou střelbu — a pokusím se navrhnout lacinější, ale jistě stejně úspěšnou náhradu za tento druh výcviku.

Napřed je třeba vybavit si v paměti historický důvod zavedení zá-palkové střelby a její vývoj, uvědomit si stanovené požadavky na toto odvětví výcviku a stanovit její smysl.

Střelba zápalkami byla zavedena skoro ve všech středoevropských armádách jako pomůcka střeleckého výcviku na rozhraní vývojových period střelných zbraní, jejichž reprezentantkou je zadovka a opakovačka. Tedy v době, kdy se potíraly navzájem různé střelecké teorie od rčení ge-nerála Suvarova: „Pula dura, štyk moloděc“ (střela hlupák, bodák chla-pík), až k maximě: „Der Soldat trägt bei sich nicht 80 Patronen, sondern 80 tode Feinde“ (voják nenosí u sebe 80 nábojů, nýbrž 80 mrtvých ne-prátel). Je třeba si stanovit, proč asi zavedli odpovědní činitelé té doby tento druh výcviku. Myslím, že nejsem daleko od pravdy, řeknu-li, že je k tomuto řešení vedla „úspora“, neboť povaha pomůcky nepřipouští jiný výklad.*) Vezmeme-li tento předpoklad za správný, můžeme jako nejdůležitější požadavek kladený na zápalkovou střelbu považovat její laci.

Doba, o které mluvím, se přiklání — vlivem pronikavého pokroku ve vývoji technicky, balisticky přesnějších zbraní a z toho plynoucí zmé-ny taktického použití — k teorii přesné střelby, jejíž vyvrcholení diktuje dnešní způsob boje, a proto byl pravděpodobně i na střelbu zápalkami kladen požadavek: přesnost střelby.

Postupem času za týchž předpokladů byl stanoven na zápalkovou střelbu požadavek, aby voják střílel z přidělené pušky, aby se tak učil znáti její vlastnosti a aby tento druh výcviku byl, i co se úkonů s puškou týká, přípravou k ostré střelbě, tedy možnost střelby z armá-dní pušky s úkony před střelbou, za střelby a po střelbě obdobnými jako při střelbě ostré. To je požadavek: možnost střelby zápal-kami z armádní pušky.

Povaha střelby samé a její smysl vyžaduje, aby zápalková střelba měla přiměřenou donosnost a průbojnost. Tímto předpokladem je dán poslední požadavek, který kladla minulá doba na zápalkovou střelbu.

V tomto stupni vývoje zastihla zápalkovou střelbu světová válka. V této době bylo soustředěno všechno úsilí odpovědných činitelů jen na průběh války — nebylo čas ani možnost zdokonalovat výcvik do všech důsledků. Okolnosti vyžadovaly rychlý spád výcviku i na újmu jeho hod-

*) K tomuto druhu výcviku se používalo tehdy pušky vzoru již z armády vy-faďeného. Do hlavně větší ráže (11 mm) se pro tyto účely vsunula trubička asi 4 mm ráže a jeho náboje se užívalo namaštěného broku téže ráže. Střílelo se zápalkou. Střelba vzhledem k tomuto těsnění (brok tuhým tukem namaštěný) byla dosti přes-ná a jistě velmi laciná. Střelba se prováděla ve světnicích mužstva.

noty. Po světové válce nastal arci jakýsi stav klidu ve výcviku. Je přirozené, že všechny armády začaly více méně s výcvikem tam, kde předchůdci přestali, a že se pomalu propracovávaly k zlepšení. Nová armádní puška v naší armádě zavedená vyžadovala i jinou zápalkovou střelbu. Byla snaha ji zlepšit, ale nepodařilo se to úplně, co je zcela přirozené, neboť každá věc potřebuje jistou dobu vývoje, než uzraje. Je však povinností nás všech dobu zrání urychlovat. Nutno formulovat vliv ducha času v požadavky na tu neb onu pomůcku, zlepšiti dosavadní. Čas potom vykoná své poslání — uskutečňuje tato přání. Na moderní pomůcku tohoto druhu třeba klásti požadavek, aby se mohl provádět výcvik kdekoli v terénu a kdykoli toho vyžaduje program cvičitele.

Proto musíme dodat již k odvozeným podmínkám zápalkové střelby požadavek: možnost provádět tento výcvik v terénu a sloučit s ním bojový výcvik jednotlivce.

Tím jsme vyčerpali historický vývoj zápalkové střelby a odvodili jsme si z toho požadavky. Nezbývá nám nic jiného, než stanovit si smysl této pomůcky.

Účel zápalkové střelby je míti lacinější pomůcku pro střelecký výcvik, než je střelba ostrým střelivem. Tato pomůcka musí částečně nahraditi střelecký výcvik ve střelbě ostrým střelivem z pušky, ve střelbě školní i v bojovém výcviku. Zkrátka je to lacinější způsob školení ve střelbě a v bojovém výcviku jednotlivce.

Byly, jsou a budou podle toho, co jsme si právě vyvodili, kladeny na toto odvětví výcviku tyto požadavky:

- laciné střelivo,
- přesné balistické vlastnosti,
- možnost střelby z armádní pušky,
- odpovídající donosnost a průbojnost,
- možnost prováděti výcvik v terénu.

Rozborem těchto podmínek a aplikací na zápalkovou střelbu naši dospějeme k synthesi, která nám podá obraz toho, zda naše zápalková střelba vyhovuje všem těmto požadavkům a do jaké míry splňuje tedy svůj účel.

První podmínkou kladenou na střelbu tohoto druhu je laciné střelivo. To znamená, že náklad na tento druh výcviku musí být nízký proti nákladu na střelbu ostrou.

Srovnajme si tedy tyto výdaje. Za základ vezmu pěší rotu.

Pěší rota spotřebuje ročně asi 7705 nábojů.

Jeden náboj se zápalkou stojí 34 h. Je tudíž spotřeba v penězích za rok u roty 3313'15 Kč. Náklad na konusy, kleště, na budování a udržování střelnic, na opotřebování pušky stanovme přibližně na rotu 350 Kč. Celkový roční náklad u jedné pěší roty je tudíž 3663'15 Kč.

Soudím, že by se úrovně střeleckého výcviku, jaké se dosáhne tímto počtem zápalkových nábojů, dosáhlo polovičním počtem ostrých nábojů, tedy nákladem (1 ostrý náboj bez nábojnice v ceně asi 1 Kč) 3852'— Kč.

Srovnání těchto nákladů dokazuje, že naše zápalková střelba nesplňuje první podmínku, je jako náhražka poměrně drahá.

Druhou podmínkou je přesnost střelby. Tento požadavek vzhledem na účel tohoto odvětví výcviku jest jedním z nejdůležitějších. Dává střelci začátečníku možnost poznávat chyby, které dělal při míření, a opravovat se, t. j. učí jej střílet. Dává pokročilému sebevědomí,

že již ovládá tento nejdůležitější požadavek. Učí jej dobré zbraně si vážit a udržovat ji. Na střelbu za takových podmínek se voják těší a radost z výcviku a vojenských výkonů dělá konec konců vojáka vojákem.

Je otázka, do jaké míry splňuje tyto podmínky způsob naší zápalkové střelby z pušek?

Jsem toho názoru, že zápalková střelba, co se spolehlivosti a přesnosti týče, nesplňuje docela požadavky na ni kladené.

Třetí podmínku splňuje však naše zápalková střelba docela, co se týče zdroje palby, nevyhovuje však pro nepřesnost tomu, aby takto byla dána střelbě možnost poznávat přidělenou zbraň se všemi z toho plynoucími výhodami pro střelecký výcvik. Lehce oddělitelný náboj od konusu nedovoluje opakování. Nutno nabíjet jednotlivé náboje. Tedy i zde je tento předpoklad negativní.

Požadavek donosnosti a průbojnosti přinesl proto, že konstruktéři tento požadavek předimensovali, věci jen škodu. Tato vlastnost vyžaduje nákladného zařízení zápalkových střelnic jako ochranného prostředku pro bezpečnost okolí. Z toho plyne nevýhoda, že se střelící ocitl opět více méně v uzavřené místnosti a že jsme se vrátili tam, kde jsme nechtěli být.

Naše zápalková střelba a její praktické provádění nevyhovuje tedy dnešním požadavkům a můžeme říci, že neodůvodněné zvýšení donosnosti brzdí rozmach výcviku. Tato pro střelbu zápalkami nežádoucí vlastnost se svými důsledky zatlačila poslední, nejmodernější požadavek: „možnost střelby v terénu“ — úplně do pozadí.

Jde o to, jak celou věc rozřešit, aby vyhovovala všem předpokladům, pokud je to ovšem technicky možné a odpovídá dnešním požadavkům.

Jako odpověď dávám návrh na zavedení střelby ze vzduchové místo střelby zápalkové.

Počítám s 2 až 3 vzduchovkami pro setninu (prozatím).

Navrhovaná vzduchovka by byla co do tvaru a váhy zkonstruována přesně jako puška vz. 24, a to od patky až k nábojní komoře v to. Hlaveň ráže 5 mm. Pod hlavní ústrojí a páka k nabíjení vzduchem. Na koření hlavně nahoře před samou nábojní komorou otvor k nabíjení střel pro střelbu vzduchem. Tedy v podstatě kombinace armádní pušky se vzduchovkou.

Zhotovení takovéto zbraně by konstruktérům nedělalo žádných potíží a mohla by být vyráběna v našich továrnách. Jako nejvhodnější systém uvádím vzduchovku vz. Hannel (nelomitelná) a střely „Diabolo“ Navrhované ústrojí je předpokládáno jako u tohoto systému, rovněž tak způsob nabíjení. Praktická donosnost 50—60 m.

Takto sestrojená zbraň by nahradila střelbu zápalkami z pušky vz. 24, neboť všechny úkony před střelbou, při střelbě a po ní by byly totožné jako u armádní pušky. Odpovídala by i vahou. Rozdíl by byl jen v tom, že by cvičitel při střelbě podal střelci zbraň již nabitou a ke střelbě vzduchem připravenou a zajištěnou, střelec by normálně nabíjel školními náboji, pak by odjistil a vystřelil. Pak by opakoval a vrátil zbraň cvičiteli a ten by ji znovu připravil ke střelbě a podal střelci. Tento postup se opakuje.

K podepření návrhu uvedu v dalších řádcích nevýhody obou střelb, uvedu výhody střelby vzduchovkou a srovnám rozpočty peněžních nákladů.

Nevýhody střelby zápalkami:

Drahé střelivo, nepřesná dráha střely, nepřesnost při předimenzované donosnosti a průbojnosti. Nepřesnost neučí střelbě a budí u mužstva pochopitelnou nechuť k tomuto druhu výcviku. Velká donosnost a průbojnost vyžadují nákladné zařizování střelnice. Při této střelbě není možno cvičit úkony, jako nabíjení, opakování a vybíjení (náboj se odděluje od konusu).

Střelba ze vzduchovek, jak ji navrhuji, má tyto nevýhody:

nestřílí se z armádní pušky, ač váha a tvar vzduchovek jsou obdobné jako u této zbraně. Tento nedostatek nemá však v praxi negativního vlivu — splňuje jeden z předpokladů tohoto druhu výcviku (výkony za střelby);

při provádění střelby nutno aspoň s počátku použití druhé osoby, která zbraň připravuje ke střelbě, ač by pokrokem ve výcviku mohl i tento úkon provádět střelec sám;

největší nevýhodou však je, že vojín nestřílí z vlastní pušky, neučí se znát vlastnosti své zbraně.

Zato má střelba ze vzduchovek mnoho výhod. Laciné střelivo ušetří vojenské správě výdaje, které mohou být věnovány na cvičné a ostré střelivo, jejichž výměry jsou nedostatečné. Přesnost zbraně bude učit střelící střelbě, t. j. ukáže jim chyby v míření a chyby, kterých se dopustili při provádění střelby samé (spouštění atd.). Dá pokročilým vědomí, že střelbu ovládají. Přesnou zbraň máme rádi, a co máme rádi, toho si vážíme, to ošetřujeme, to nám dělá radost, v to důvěrujeme. Tyto skutečnosti přispívají jistě ke zvýšení hodnoty výcviku, zvednou morálku vojska a poslouží tak věci. Donosnost zbraně (50—60 m) umožní cvičitelům, aby s ní šli bez obav do terénu, tedy tam, kde máme cvičit. Se střelbou v terénu dá se spojit bojový výcvik jednotlivce (figurky z hlíny). Vlastnosti této zbraně dovolují improvizovat jednotlivými ranami střelbu proti letadlům, bez zvláštního bezpečnostního opatření. Konečně dovoluje tento způsob, jak jsem již řekl, cvičit při střelbě všechny úkony spojené s prováděním střelby: nabíjení, opakování, vybíjení. Lze se nadíti, že tento návrh v celém svém pojetí nejen nahradí dosavadní způsob tohoto odvětví výcviku, nýbrž že jej i předčí, co se týče výsledků.

Dříve jsem uvedl, že náklad na střelbu zápalkami u jedné roty vyžaduje ročně asi 3663'15 Kč.

Za týchž dotačních podmínek by byla roční dotace vzduchovkového střeliva 7705 náb.

Cena jednoho náboje, jak se v drobném prodeji prodává, 3'70 h.

Celková roční spotřeba tedy za 285 Kč.

Opotřebování vzduchovek (paušál na udržování) pro rotu 50 Kč.

Celkový náklad na střelbu ze vzduchovek 335 Kč.

Uspořila by tedy vojenská správa zavedením střelby ze vzduchovek velkou částku, které by mohlo být použito k jiným výcvikovým účelům (cvičné střelivo).

Ke konci uvádím, že jsem si toho plně vědom, že tento návrh není domyšlen do všech důsledků. To nebylo, ani nemohlo býti mým úmyslem, neboť z místa, na němž jsem, nemohu posoudit, na jaké nesnáze by skutečnění této myšlenky narazilo. Tímto návrhem chci dát téma, jímž se mohou zabývat všichni, kdož jsou odpovědní za výcvik — především velitelé rot — a dát tak každému příležitost domyslet, co bylo opominuto.